
Секція 4

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

М.М. Будко

*Сумська філія Відкритого міжнародного університету
розвитку людини "Україна"*

ЗАХИСТ ПРАВ ОБВИНУВАЧЕНИХ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Обвинувачений як суб'єкт кримінального процесу з'являється у судочинстві після винесення постанови про притягнення особи як обвинуваченого (ст. 43 КПК України). Після оголошення особі цієї постанови слідчий роз'яснює суть пред'явленого обвинувачення та вручає копію постанови про притягнення як обвинуваченого.

Забезпечуючи права залучених у кримінальне судочинство осіб, кримінально-процесуальні гарантії служать таким чином захисту низки конституційних прав і свобод громадян, адже Конституція України передбачає право обвинуваченого на захист і гарантує громадянам особисту недоторканість, недоторканність житла, таємницю листування тощо. Кримінально-процесуальне право містить конкретні норми, які охороняють названі свободи особи від незаконних дій (визначаючи, наприклад, підстави та порядок застосування таких запобіжних заходів як взяття під варту, проведення обшуку, накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію), а також забезпечують безпеку осіб, котрі беруть участь у судочинстві. У кримінально-процесуальному законодавстві України відповідно визначені і правові гарантії обвинуваченого, взятого під захист (ст. 522 КПК).

Користування правами і свободами не повинно заподіювати шкоду. Так, зловживання правами обвинуваченим може поставити під загрозу права та інтереси іншого громадянина (наприклад, потерпілого), які за законом повинні бути рівно забезпечені. Зловживання обвинуваченим процесуальними правами знаходиться за межами обставин, визнаних законом підставами для застосування запобіжних заходів. Такий висновок з необхідністю визнаний тим, що кримінальному судочинству України притаманне забезпечення прав обвинуваченого, їх реальність. Відтак, загроза застосування запобіжного заходу – аж до взяття під варту – в разі визнання, що обвинувачений зловживає правом, мала б примусити його відмовитись від використання своїх прав.

Обвинувачений як суб'єкт кримінально-процесуальних прав діє у межах свого права, якщо він: використовує засоби і способи захисту, передбачені законом, відстоює за допомогою останніх свої законні інтереси. Процесуальні права обвинуваченого мають публічно-правове значення.

Важливо підкреслити, що обов'язок по забезпеченню прав обвинуваченого закон рівно покладає як на суд, прокурора, слідчого, так і на особу, котра провадить дізнання.

Право обвинуваченого на захист є передбачена і гарантована законом можливість діяльності обвинуваченого (його законного представника, захисника) з метою захисту своїх законних прав та інтересів.

Підводячи підсумок викладеному вище, можна зробити висновок про те, що правом обвинуваченого на захист є сукупність прав останнього, його законного представника, захисника, за допомогою яких вони можуть захищати законні інтереси обвинуваченого, а саме: оскаржувати необґрунтоване обвинувачення, з'ясовувати обставини, що пом'якшують його відповідальність; відстоювати вирішення всіх питань, які стосуються законних інтересів обвинуваченого у точній відповідності із законом.

Право обвинуваченого на захист – це право на захист його законних інтересів.

Зміст права обвинуваченого на захист: диференційно застосовний до специфіки завдань кожної стадії процесу, що забезпечує обвинуваченому можливість відстоювати свої права і законні інтереси на кожній стадії; відповідає меті не тільки усунення допущеного порушення прав і законних інтересів обвинуваченого, а й передусім служить тому, щоб останній мав можливість активно відстоювати свої права та інтереси з метою їх своєчасного захисту; відповідає вимогам, якими забезпечується захист його законних інтересів у кримінальному судочинстві.

Розглядаючи право обвинуваченого на захист, як предмет кримінально-процесуальних гарантій, слід виділити права, що додатково надані обвинуваченому, взятому під варту, а саме, вимагати звільнення, якщо обмеження волі застосовано незаконно чи тримання під вартою продовжується понад строк, передбачений законом; подавати скарги на дії прокурора.

Література

1. Про дію міжнародних договорів на території України: Закон України від 10.12.91 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 137-138.
2. Про надання Верховному суду України повноваження касаційної інстанції стосовно справ, які розглядаються по першій інстанції військовими трибуналами в Україні: Указ Президії Верховної Ради України від 15.01.92 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 17. – Ст. 219.

3. Уголовно-процессуальный кодекс Украины, Законы Украины, регламентирующие деятельность правоохранительных органов.- Отв. ред. В.Г. Барташевич. Составители: З.Д. Смитиенко, В.А. Сербулов.- Киев: "Именем Закона", 1993.

4. Про міліцію: Закон України від 20.12.90 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – 27 березня.

О.М. Гофяк

*Інститут підготовки кадрів для органів прокуратури України
Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Загальновідомо, що будь-яка людина в Україні відповідно до Конституції наділена невідчужуваними та непорушними правами та свободами, які безпосередньо реалізуються у відповідних суспільних відносинах. Однак деякі з таких прав та свобод досить часто стають об'єктом посягання з боку певних антисоціальних елементів, що завдає істотної шкоди не тільки носіям цих прав та свобод, але й механізму функціонування суспільства. Окремо взята особа самостійно навряд чи здатна протистояти посяганням на свої права з боку інших суб'єктів, тому таку функцію взяла на себе держава, яка є певним гарантом підтримання стабільності між різними соціальними елементами. Для цього в апараті держави були утворені спеціальні органи, які в силу важливості виконуваних ними функцій отримали досить широке коло повноважень для захисту прав та свобод людини і громадянина. Однак ефективна діяльність таких органів у першу чергу залежить від належного виконання своїх обов'язків особами, які в них працюють. Тому справедливим є те, що маючи досить широке коло повноважень, працівники органів державної влади повинні нести співрозмірну таким повноваженням відповідальність.

Така відповідальність зокрема регламентується галузевим законодавством. Відповідно до ст. 38 Закону України "Про державну службу" особи, винні у порушенні законодавства про державну службу, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із чинним законодавством. Однак для того, щоби притягнути особу, що є державним службовцем до будь-якого виду юридичної відповідальності, ми повинні мати докладний законодавчо закріплений перелік функційних зобов'язань, якими держава наділяє таку особу. Коли ж такий перелік є неповним, створюється реальна можливість використати відповідне становище для досягнення особистих цілей, нехтуючи правами та свободами пересічних громадян. Наприклад, досить